СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 93. НЮ ЙОРК І ДЖЕРЗІ СИТІ, пятниця, 11-го травня 1945. No. 93. NEW YORK and JERSEY CITY, Friday, May 11, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

ПРОГОЛОШЕНО ПОЧАТОК РЕКОНВЕРЗІЇ

Директор Мобілізації Фред М. Винсон передав президентови Труманови звіт зо своїх заряджень для переміни краю з военного стану на мировий. Звіт обіймає 8,000 слів, а в нім згадано такі важніщі справи:

Знесена заборона продавати напитки по півночі, отже ресторани можуть бути отворені до рана згідно з законами в поодиноких стейтах; перегони коней і псів дозволені, там де вони відбувалися перед забороною; харчі будуть зменшені на 10 відсотків у порівнанню з останнім роком. Пайкування остає незмінене; ґазоліна для власників авт буде видавана обильніше; подорожування залізницями й іншими перевозовими засобами дальше обмежене; конвенцій не можна буде дальше відбувати; реконверзія промислу — з военного на мировий — починається негайно, але лише у спеціяльно означених ділянках, до загальної вартости трьох білионів долярів; економічна контроля над цінами, над платн-ею і дотеперішній спосіб плачення податків остає всилі; виріб авт частинно дозволений. Перші нові авта появляться впродовж 6—9 місяців. Виріб предметів домашнього вжитку, як машин до прання, залізок до прасування та холоділень розпічнеться негайно;

Безробіття може прийти наступного року. Воно буде постепенне, переважно на короткий час, заки перемінять фабрики военного промислу на мировий. Частями втратять роботу яких півтора міліона робітників;

Контроля робучої сили буде строга, як досі; у военній продукції тиждень праці буде дальше тривати 48 годин. Побір молоді до війська буде йти безупину; убрання потаніє, але всетаки не зросте кількість;

Будова домів розпічнеться наступного року. На початок буде побудованих коло 400,000 нових домів; збірка деяких відпадків, як паперу, товщів та бляшанок буде переводитися дальше.

АРМІЯ ПЕРЕДБАЧУЄ ДОВГУ ВІЙНУ ПРОТИ ЯПОНІЇ.

Зо здачею Німеччини оживилися надії на скорий мир в Азії та на Тихому океані. Одначе звіт мобілізатора Фреда Винстона та осторога военного департаменту розвіяли ці надії. На підставі звітів команда армії военний департамент вияснює, що само перенесення війська та военних матеріялів з европейського военного терену на азійський затягнеться на довший час, а опісля прийде виконання стратеґічних плянів. На непередбачену здачу Японії нема як числити, бо японська армія ще не знищена, отже вповні боєздатна, а ціле населення відноситься до Америки з фанатичною ненавистю.

Команда армії оприлюднює, що з Европи треба буде привезти до Америки 3,500,000 вояків. На таку працю треба цілого року часу. Потім треба буде частину цього війська перевезти на Пацифік, а крім цього деякі частини армії будуть перевезені просто з Европи до Азії. Комендант Услуги Армії, ген. Бреган Сомервел заявляє, що на Тихий океан посилали досі лише таку частину боєвих сил, без якої можна було обійтися в Европі, і що щойно тепер ціла американська сила буде звернена проти Японії.

КОМІСІЯ КОНФЕРЕНЦІЇ ПРИНЯЛА ПРОПОЗИЦІЮ ВАНДЕРБЕРҐА.

Комісія міжнародної конференції у Сан Франсиско приняла одну з пропозицій американського делеґата, сенатора Вандерберга, а це „мирне наладнання стану", який міг би причинитися до зірвання приязних відносин між якиминебудь державами. Це є перша з найважчих точок, які додано як поправку до чартеру з Домбартон Овкс. Пропозицію має ще приняти повна конференція.

Комісар Молотов відїхав до Москви.

Зогляду на змінене положення в Европі багато визначних делеґатів на конференцію в Сан Франсиско виїздить до своїх країв. Советський комісар закордонних справ Вячеслав Молотов виїхав до Москви літаком в середу 9. травня. На його пращання явився на летунськім майдані новий голова советської делеґації амбасадор Андрій Ґромико, голова делеґації Советської України Мануїльський і голова делеґації Советської Білоруси Кіселев. Перед двома днями Молотов видав був на їх честь обід.

КАЙЗЕР ПУСКАЄТЬСЯ НА ВИРІБ ДОМІВ.

Каліфорнійський будівничий кораблів Генрі Кайзер приготовив пляни для розбудови цілих громад після війни. Він придумав спосіб „масового виробу домів". Дім буде коштувати менше ніж пять тисяч долярів.

Арґентина заборонила советські прапори в часі паради

У столиці Арґентини, в місті Буенос Айрес, відбувалися в середу 9. травня маніфестації з нагоди покінчення війни в Европі. Поліція захопила важніші осередки міста наперед і розбила маніфестаційні марші. Крім цього заборонила вживати советських прапорів вчасі маніфестацій.

Ці зарядження пояснюють тим, що Совети не згодилися увійти в дипльоматичні зносини з арґентинським урядом та що советський комісар закордонних відносин вчасі свого побуту у Сан Франсиско спротивлявся допущенню Арґентини до участи в міжнародній конференції.

НЕ БУДЕ НІМЕЦЬКОЇ АМБАСАДИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

Секретаріят стейту у Вашінґтоні зажадав від швайцарського посольства, щоб воно передало американському урядови всі акти й документи, які оставали під опікою Швайцарії в бюрах німецької амбасади та ґенерального консуляту в Сан Франсиско від часу замкнення в р. 1941. Урядуючий секретар стейту Джозеф С. Ґру заявив, що Німеччина не буде мати дипльоматичної та консулярної репрезентації в Америці тому, що вона піддалася безумовно. Архів німецької амбасади буде перегляненний точно американською владою за слідами німецької передвоенної конспірації.

КІНЧИТЬСЯ АМЕРИКАНСЬКА ДОПОМОГА СОВЄТАМ

Здача Німеччини й кінець війни в Европі дали нагоду вашингтонським політичним колам ближче призадуматися над допомогою Америки для Советів. На підставі закону про Ленд-Ліз матеріяльна допомога Советам вигасає з покінченням війни проти Німеччини. Вона може бути продовжена на випадок, як би Росія виповіла війну Японії. Дотеперішні висилки до Советів переводжено на підставі так званого Четвертого Протоколу між Злученими Державами й Росією, який вигасає з днем 30. червня.

Адміністратор Чужинної Економії Ліо Т. Кровлі оприлюднює, що в березню висота достав для Советів на підставі Ленд-Лізу досягла 35 відсотків усіх достав для Аліянтів. Упродовж останніх 9 місяців піднесено достави для Советів на 10 відсотків. Поміч для Советів ішла навіть тоді, коли Совети не продовжили Третього Протоколу.

ЗАПОВІДАЮТЬ НОВИЙ ЗІЗД ТРЬОХ ПОТУГ

Внаслідок безумовної здачі Німеччини в світі виринають різні важні справи, для обговорення й рішення котрих треба буде відай незадовго нового зізду трьох потуг. У Лондоні такий зізд уважають вже за річ неминучу. Мають на цій конференції бути: президент Труман, премієр Чорчил та премієр Сталін.

Між справами, що будуть порушені на конференції, є справа Польщі, Істрії та передусім японської війни.

ФРАНЦУЗИ ДОМАГАЮТЬСЯ ЗНЕСЕННЯ ВОЄННИХ ОБМЕЖЕНЬ

Ціла французька преса повна домагань до уряду знести різні военні обмеження. Домагаються привернення всіх демократичних свобід, негайного усунення военної цензури та обмеження її до чисто мілітарних справ.

Замітно, що в статті в цій спарві, поміщеній в комуністичнім органі „Іманіте", цензор вичеркнув коло десять стрічок. Цензуруванням преси займається міністерство війни. Цензура відноситься не тільки до газет, але й до листів.

МИРНА ПРОМОВА ПАПИ РАДІОМ

Папа Пій Дванацятий виголосив зприводу закінчення війни промову радіом, у котрій підчеркнув потребу оперти мир на справедливости й взаїмнім довірю. Говорив, що війна розбурхала в цілому світі незгоду, підозріння та ненависть. Тому, як світ хоче добитися мира, треба конечно, аби фальш і завзяття пропали.

ПІДПІЛЛЯ ПЕРЕБИРАЄ ВЛАДУ В КРАЮ

Зо здачею німецьких збройних сил у Норвеґії владу в Норвеґії почали перебирати представники підпільних норвезьких організацій, що в тій справі ділають у порозумінню з норвезьким урядом у Лондоні. Німецька команда подала радіом вістку норвежцям, що її влада в Норвеґії скінчилася в середу вопівночі.

МАРШАЛ ТІТО КЛИЧЕ ФРАКЦІЇ ДО ЄДНОСТИ

Маршал Тіто виголосив з Білгороду радіом проклямацію до юґославян, в котрій наперед дякував Советському Союзови за допомогу при звільненню Юґославії з німецької неволі, а потім закликував усі юґославські франкції обєднатися для мирної відбудови рідного краю. Спеціяльним закликом звертався він до четників, що йдуть за Міхайловічом, та до усташів, хорватських фашистів: „всіх, що далися побаламутити й звернули свою зброю проти нас, взиваю скласти зброю в найближчих урядах".

ТАК ВИГЛЯДАЮТЬ ВУЛИЦІ ПИШНОЇ КОЛИСЬ НІМЕЦЬКОЇ СТОЛИЦІ! — Ось ті розвалені будівлі та пусті вулиці, що ними переїзджають советські повзи, це те, що остало з давної слави Берліна, гордої столиці Німеччини. Вся вона тепер у советських руках. В Берліні буде теж осідок головної аліянтської команди, що буде правити повоєнною Німеччиною.

НІМЦІ ЗДАЮТЬСЯ РОСІЯНАМ

Німецькі війська, що воювали до останнього, аби уникнути полонення советськими військами, почали нарешті здаватися масово Червоній Армії, як їх команданти на всіх фронтах дали їм, згідно з умовинами здачі, приказ перестати стріляти.

Тільки в Чехословаччині йшла ще далі стрілянина, не дивлячися на те, що Сталін проголосив її увільнення. Німецька команда потім випрaвдувала це продовження ворожих кроків „бунтом" чеськословацьких партизанів, які мовляв важилися перебирати контролю країни від Вермахту. Ці слова викликали в аліянтських кругах враження, що німецьке офіцирство осталося нахабним до кінця.

МОСКВА СВЯТКУЄ ПЕРЕМОГУ И КОНЕЦЬ ВІЙНИ.

Сповіщаючи про цей спротив німців у Чехії, Сталін запевняв у своїй промові, що Червона Армія приверне тих німців до розуму. Цю заяву зложив він у своїм публичним оповіщенню закінчення війни, в котрім Сталін сказав, що Німеччина зовсім розгромлена.

На ознаку перемоги Сталін казав віддати в Москві 30 сальв з тисячі гармат. Від його промови почалося в Москві загальне святкування перемоги й закінчення війни, бо Советський Союз не має війни з Японією, як її мають Америка й Британія. У своїй промові Сталін ні словом не натякнув на свої наміри щодо відносин до Японії. Він говорив одначе про Німеччину, що Советський Союз не бажає собі знищення Німеччини.

НІМЕЦЬКІ СУБМАРИНИ ТОПИЛИ АМЕРИКАНСЬКІ КОРАБЛІ ДО ОСТАНКУ.

Німецькі підводні човни затопили в самий передодень остаточної здачі німецьких збройних сил американський корабель коло побережжя Америки. Жертвою нападу впав вуглевозний корабель „Блек Пойнт", що потонув від торпеди недалеко від Блок Айленду. 14 американських моряків утопилося при тому.

ПОДРОБИЦІ БЕРЛІНСЬКОГО РИТУАЛУ КАПІТУЛЯЦІЇ.

Два американські ґазетярі, що були свідками останнього акту капітуляції німецьких збройних сил Аліянтам, подають, що ритуал відбувся в будинку військової технічної школи у передмістю Карльгорсті, котрий маршал Жуков обрав собі за головну кватиру, бо в цілім Берліні не було ні одного цілого будинку, що відповідав би потребам його штабу. Німецьких представників привезено туди російським військовим автом, а везено їх через центр розбитого Берліна, у котрім вони колись парадували у найбільшім тріюмфі. Німці поводилися до останку з типічною бутою пруських офіцирів, а голова їх делеґації, маршал фон Кайтел, ще в останнім менті домагався відкладення капітуляції на цілу добу; його домагання Жуков зіґнорував.

ОСТАННІЙ КОМУНІКАТ КОМАНДИ РАЙХУ.

Фленсбурське радіо виголосило після капітуляції в Берліні останній комунікат головної команди Райху. Цілий комунікат це одно величання німецької армії за її геройство, дисципліну й послух. Сказано там, що німецький народ ніколи не забуде геройських подвигів німецького вояцтва та що його служба для Німеччини найде все належне признання історії. Згадується в комунікаті й чеське повстання, що воно, мовляв, загрозило виконанню капітуляції.

МАРШАЛ ҐЕРІНҐ ПОПАВ В АМЕРИКАНСЬКИЙ ПОЛОН.

Маршал Ґерінґ, один з найчільніших націстів, націстичний міністер летунства, здався коло Радштадту, на полудне від Зальцбурга, в руки військ Американської Семої Армії. Грубий, обліплений за своїм звичаєм медалями й іншими відзначеннями, він здався з міною, гейби він нічого не знав про те, що його вважають в аліянтських кругах за одного з головних націстичних злочинців. Оповідав своїм сторожам, що він говорив з Гітлером телефоном і порадив йому здатися. На це Гітлер заявив йому, що він видав на нього присуд смерти, як на провідника, що втратив віру в справу. Гітлер одначе готов був дарувати Ґерінґови життя, якби Ґерінґ зрікся становища і відзначень. Як Ґерінґ на це не пішов, його арештували; одначе його звільнили його вірні летуни. З того часу він жив в укриттю, поки прихід американців не дав йому нагоди здатися.

КВІЗЛІНҐ ЗДАВСЯ.

Відкун Квіслінґ, котрого націсти встановили премієром норвезького уряду, приїхав зо своїми шістьма міністрами й двома німецькими офіцирами до Осльо та віддався в руки норвезької поліції. Його відразу осаджено в вязниці. Квізлінґ протестував проти осаджения в звичайній келії. Він цілими годинами говорив потім у келії до себе самого про свої великі заслуги для Норвеґії.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of Octobed 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
за пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською Частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50
В Джерзі Ситі і Заграницею		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА СПАДЩИНУ НАЦІЗМУ

Ще не минуло десять літ часу, як Гітлер в одному зо своїх многих пророчих ментів виворижив німцям, що націзм як державна система Німеччини перетриває тисячу літ, а ми вже можемо бачити на власні очи, як грубо схибнулося це пророцтво. Націзм як політична система нині вже не існує. Нема його не тільки в краях, до котрого його занесено з Німеччини, але й в самій колисці націзму, в Німеччині. Націстична партія вже розлетілася, і нині кожний нацист певно передусім за те думає, як укрити свою приналежність до партії. Похоронну промову на гробі націзму сказав оноді націстичний міністер заграничних справ, коли проголосив німцям, що звязок між націстичною партією й німецьким урядом розірваний.

Властиво, колиб німецький міністер був говорив своїм людям правду, він повинен би був сказати, що цей звязок перерваний вже хочби через те, що німецький уряд перестав існувати. Та він, як справжній нацист, видно привик говорити неправду й трактувати кожну справу зо становища партії до того, що навіть у такий мент, коли йому прийдеться складати останню заяву, не міг добутися ні на правду ні на оцінку ситуації зо становища уряду й народу.

Як під ударами аліянтських армій не стало німецького уряду, не бракує очевидно німців, що зголошуються по становище урядників. Навіть самий другий фірер Райху, адмірал Деніц, запевняє Аліянтів, що якби його покликано до урядових обовязків, він би послушно приняв. Очевидно, його не покликано. Замісць цього йому тільки пригадано, що від тепер урядові прикази Німеччині видають не німці, але Аліянти.

Зо Швайцарії зголошуються по уряд провідники „Нового Демократичного Німецького Руху". Вони покликаються на свою постійну ворожнечу до націзму й кажуть, що на тій основі їм належиться стати урядом демократичної Німеччини. Що вони справді антинацістами були, це їм усі признають, але чи це вже дає їм леґітимацію на уряд Німеччини? Не забули вони основної тези демократії, що уряд виходить з волі правлених? І невжеж можна припустити, що німці, що вчора одноголосно голосували за націзм, нині щиро й поправді захочуть демократичного уряду? Навіть якби до такого голосування прийшло, який розумний чоловік буде покладатися на такий наглий поворот до демократії як на тверду основу? Націзм у Німеччині міг повалитися під зовнішнім ударом по кільканацяти роках, одначе ті духові основи німецької культури, з котрої націзм вийшов і став панівною ідеольоґією німецького народу, не можуть так скоро пропадати під одним подувом вітру із заграниці. Якби дати німцям тепер щераз волю правити собою, то чи вони не поставили би за всякою правдоподібністю до десяти літ собі на хребет якогось нового Гітлера?

500 ЖЕРТВОДАВЦІВ ПО $100.

Наш часопис рішився знайти в нашому громадянстві 500 жертводавців, що зложилиб одноразово принаймні $100 на допомогу українським жертвам війни. Ось це є та надзвичайна кампанія „Свободи", яка тепер ведеться на її сторінках.

Чому ми взялися за таке діло?

Щоб на це правдиво відповісти, то треба повторити хіба те, що вже було сказане. Отже безсумнівно першою і найголовнішою притокою рішення „Свободи" взятися за цю надзвичайну кампанію, є таки нужда, крайна нужда і небувала в історії українського народу траґедія, якій кінця нема і довго не буде.

Це значить, що ми розуміємо, що нам треба буде ще довгий час ратувати велике число наших рідних в Европі просто від голодової смерти. Просто треба буде брати в якусь людську опіку масу невинних, а порядних, добрих і чесних людей. А як не дають інші національні ґрупи в Америці загибати в Европі ось таким своїм людям, то чи не треба те саме й нам робити? Складають американці — й очевидно теж і ми вкупі з ними — дари на ратунок незнаних їм ближче людей в Европі, то чи нам не зібрати ще щось на ратунок таких, що віримо, що вони особливо вартні допомоги і ратунку як люди ідейні, чесні й характерні, бо саме через те й стали жертвами диктатур та тоталітаристичних, брутальних режимів.

Певно, що всі ми радіб висилати допомогу в першу чергу своїй рідні в свому селі чи місті, де ми родились, чи звідки походить наш рід.

Певно, що ми радіб почути про ті різні народні установи в рідному краю — просвітні та гуманітарні — що ми їх десятками літ спомагали.

Певно, що ми бажалиб почути голос тих своїх рідних, близьких чи дальших знакомих, чи тих різних провідних людей, що стояли на чолі різних громадських чи культурних установ українського народу, чи голос Української Церкви з рідної землі.

Бо якби так сталось, то кожний признасть, що й дух жертвенности піднявсяб у нас відразу далеко вище, ніж він є ним тепер. Та такого звязку наразі нема й не знати, як довго ще потриває, заки буде. Бо не тільки ми, але навіть американські кореспонденти не можуть дістатись, наприклад, до Львова й розповісти, як то там виглядає теперішне життя. Та хочеться вірити, що вкінці настануть якісь зміни, а з ними і можливість комунікації з нашими рідними, чи з українськими установами, хочби в гуманітарних справах, коли вже не в інших. Саме тепер радять в Сан Франциско над різними повоєнними свободами, що мали би бути у всіх краях, то як їх ухвалять і приймуть, може тоді й американським українцям буде лекше ввійти в тісніший звязок з рідними землями і людьми і наладнати взаємини громадським ладом принаймні в гуманітарній та культурній ділянці.

Усі ті речі можуть наладнатись нині чи завтра, а може й пізніше. Тут заважуємо не ми, ні не заважує український нарід в рідному краю. Тут заважує одиноко-советська влада в Україні, а властиво центр цеї влади — Москва. Бо український нарід — у всіх своїх відтінках — завжди бажав бути з нами в якнайтісніших відносинах, а ми звідси завжди йому памагали, майже від першої хвилини, як вступили на американську землю і заробили перший доляр, що вже можна було його собі від уст відмовити...

Тоді він ішов на діти, жінку, чи батька і маму в краю, чи на братів і сестер. А далі — на читальню чи кооперативу в свому селі, місті, чи повіті, а ще далі на Рідну Школу, чи на інші загально - народні цілі, чи в допомогу визвольним змаганням.

Як і коли усі ті справи тепер наладнаються, ніхто з нас цього не знає. Це залежить від тих що господарять українською землею і українськими установами. Нарід остав той самий і душа його певно не змінилась, як і не змінилось відношення його до нас, як не змінилось і наше відношення до наших братів й сестер у старому краю. Це є річ почувань, сентименту. А такими почуваннями не може правити ніяка влада, бо вони є в душі, в глибині серця. Їх можна відчути, а не добачити, бож вони можуть бути закриті.

Ось тому ми свято переконані, що як тільки нарід в Україні матиме волю сказати слово, що в нього на душі й в серці, він цілком певно буде тоді й в якнайтісніших зносинах — родинних, культурних і гуманітарних — з своїми братами і сестрами, що розкинені по цілому світі, а зокрема з тими, що опинились на американському континенті.

Та в кого людяне серце, то він співчуває усякій людині в горю і нещастю. А в кого ще й українське серце, то те серце не скаже, що тому бідному і чесному українцеви, що в нужді, я дам, а тому другому — ні. Людяне серце піде ратувати всюди, де нужда. Людяне українське серце поратує український нарід на українських землях, а теж поратує добрих і чесних українців всюди, де вони не жилиб. Особливо, коли таких українців вигнала з рідної землі груба сила. Особливо, коли ті українці є невинними жертвами насилля над українським народом і над українськими землями. Особливо, як ті українці доказали, що положили своєю працею чи своєю геройською поставою менші чи більші заслуги для України та принесли своєю культурною чи якою іншою діяльністю честь українському імени.

А такі люди є. І є їх багато. Це жертви диктатур і тоталітарних режимів, що якщо попалисяб у руки своїх ворогів, то мусілиб загинути. Це не є якісь „кримінальні злочинці", за якими шукають чи шукатимуть самі Аліянти, щоб їх покарати за їхню злочинну службу диктаторам! Це мова про тих, що самі впали жертвами злочинних актів диктатур. А таких людей з України — є маса.

Американські допомогові орґанізації вже віднайшли ось таких людей у поважному числі. Якби ми змогли помогти хоч тим тільки українським жертвам, що їх провірили американські установи в Европі, то це одно булоб уже величезним ділом і величезним нашим осягом. Що більше: Воно заохотилоб самі американські установи більше заопікуватись ось тими невинними українськими жертвами. В такому випадку ось така загально-американська допомога булаб без порівнання більшою від тої, що ми її даємо, чи дамо. Та щоб таке наступило, треба спершу нам самим орґанізувати велику допомогову акцію, треба спершу нам самим жертвувати.

І то жертвувати щиро й повною рукою, а не відчепним...

Ось це є причинок до цього, чому „Свобода" взялася за надзвичайну кампанію в допомогу українським жертвам війни. Ось це є причина, чому вона рішилась знайти в цілому нашому громадянстві принаймні 500 таких, що відчувають глибоко, широко й з щирого серця траґедію великої маси українського народу і здобудуться на це, щоб одноразово й готівкою зложити найменше $100 на ратунок наших рідних, чесних, благородних і патріотичних людей, що стали тепер найнещасливішими воєнними жертвами з усіх нещасливих воєнних жертв у світі.

Питання: Чи знайдеться у нашому громадянстві ось таких 500 жертводавців?

Віримо, що знайдемо їх. Віримо, що ми не повинні завестись у тій вірі, бо такий завід не був би нашим заводом, але заводом цілої нашої суспільности.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ВСТУП ДО МІЖНАРОДНЬОГО ЧАРТЕРУ

(Начеркнений Смутсом, зясований Мануїльським).

Полевий маршал Ян Крістіян Смутс із Союзу Південної Африки, один із немногих визначних ветеранів конференції у Верзаю, бере в Сан Франциско участь у теперішнім змаганню у створенню нової „Ліги Націй". Він осягнув частинну перемогу для свого начерку вступу до чартеру світової орґанізації, коли то він пояснював і боронив його перед окремим комітетом в Комісії 1., який має за завдання приготовити вступ. Комітет згодився вжити його начерк як підставу до складення вступу, який остаточно буде предложений конференції.

Про цей драматичний розвиток говорив Дмитро З. Мануїльський, новоприбувший голова делеґації Української Советської Республики, на пресовій конференції, уладженій кілька минут після того, як він покінчив провід у комітеті для написання вступу. Головство в цьому комітеті зарезервовано для України, а заповнено його тоді, як прибула українська делеґація.

Бадьорий, малого росту чоловік, який виглядом нагадує в дечому маршала Сталіна — так описує Мануїльського кореспондент часопису Ню Йорк Таймс. Приступив до мікрофону в кімнаті пресової конференції в Памятковім Ветеранськім Домі, він перепросив за те, що він вміє з чужих мов лише по французьки і зложив, як висловлюються кореспонденти, ясний і простий звіт з праці свого комітету.

Назвав це корисним зібранням.

„Сьогоднішня праця комітету була дуже важною", сказав він. „Ми мали перед собою начерк чотирьох скликуючих держав і інші додатки. Маршал Смутс виголосив промову, в якій подав свої основні погляди. Над ними велася дискусія. Інші члени підтримували погляди маршала Смутса. Комітет приняв його начерк вступу як підставу до дискусії для складення кінцевої редакції. Дискусія буде йти ще на наступному зібранню і тоді мабуть буде назначений комітет для властивого начерку".

Мануїльський, описують кореспонденти, говорив дальше в гострих висловах і сказав, що наради „були позитивні і корисні", а це приспішить працю конференції. Це булоб дуже пожаданим зогляду на теперішне світове положення, коли то так багато делеґатів хотілиб вернутися до своїх країв так скоро, як це лише можливе. Мануїльський, подають кореспонденти, є міністром заграничних справ і віцепреміером своєї республики.

Поступок комітету не лише, що видвигнув на визначне місце начерк Смутса, але це був ще один доказ, що поважаний делеґат Південної Африки має перейти до історії за свій видатний причинок до оцеї нової спроби створити орґанізацію, щоб запевнити світови мир.

Начерк вступу, зредаґований Смутсом був приготований на жадання Британської Спілки Держав і був так складений, щоб змістити можливо як найширші аспірації людства, а в своїх висловах він пішов поза своє британське походження.

Начерк вступу йде поза Атлянтійський Чартер.

Хоч начерк Смутса не згадує по імени Атлянтійського Чартеру і не вживає в цілости висловів із цього документу, прихильники начерку Смутса кажуть, що він іде далеко поза мову й ідеольоґію Атлянтійського Чартеру.

Завважали, що начерк Смутса містить такі вислови, як „добре сусідство", а це вказує на ідеал у міжнародних зносинах, придуманий президентом Рузвелтом у звязку з нарадами країв Американської Півкулі. Таксамо натиск на „справедливість", яке то слово вжив сенатор Вандерберг, а яке вкінци приняли представники Великої Пятки як одну із цілей світової орґанізації; відтак рівні права для „держав, великих і малих" — а це обстоювали численні малі держави; також згадки про „основні права людини", про „рівноправність мужчин і жінок", які то вислови приняті тепер в конституціях переважаючої частини модерних республик, а яких найбільше домагалися советські росіяни, кажучи, що то їх конституція писана мовою, яка кладе натиск на свободу людини і права людини.

ЩОБ СПОВНИТИ ЯК СЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

ОЛЕКСАНДЕР ЛУГОВИЙ

БЕЗХАТНИЙ

(Повість з імігрантського життя в Канаді, нагороджена на Літературнім Конкурсі У. Н. Союзу).

5)

Бо в Европі громадянин без паспорту не може перейти навіть до сусіднього села. Паспорт там головне, а людина це лише безплатний додаток до свого документу. Зустрінувши безпаспортного бідаку поліцай тягне його до комендантури поліції, за кількадесять кільометрів. Починається довга тяганина й кари. Людина часом кілька тижнів стратить, поки дістанеться додому. У новостворених повоєнних державах людина не сміє вийти без паспорту за межі свого обійстя. Не диво, що іміґранти міряють такоюж міркою і канадійську поліцію: в перших часах не довіряють і бояться її.

Посередині великої салі відгороджений дротяними сітками вузький прохід, у заглубленнях стоять столи, снують іміґраційні урядники. Кожного новоприбувшого питають, — де родився, кого покинув у рідному краю, яке майно і на кого, до кого їде в Канаду і кілька інших, принагідних питань. По черзі викликують іміґратів, випитують, перевіряють документи, прибивають печатки. Вони йдуть далі, щасливі, що перебули нарешті всі тарапати, а від стола летить коротке:

— Некст!

Підходить наступний іміґрант і знов починається та сама пісня з питаннями, документами й печатками. Чергові з замираючим серцем ждуть, коли покличуть їх, наче ті грішники перед грізним, невмолимим суддю...

Урядування затягнулося до пізнього вечора. Іміґранти все прибували нові, з інших пароплавів, інших европейських і американських пароплавних компаній. На лавці опинився крайним молодий, років двацятьох мужчина, трохи гордовитої постави і суворого обличча. Вбраний як і всі іміґранти зо Східньої Европи, з різницею, що не мав чобіт, за те в сірякові. Почулося знов „некст!" і він, схопивши по пакунку в обі руки, попрямцював до стола. Спитавши про його національність, урядник заговорив по українськи. З вимови, однак, пізнати було, що він не українець. Довго не розпитував, бо й про що можна розпитувати людину, яка полишила рідний край і їде в чужину, за світи, для поліпшення життя? Прибивши печатку на паспорті, урядник з усміхом побажав розживатися у новому краю і іміґрант огородженим проходом пішов до стації Канадійських Національних Залізниць. Поки дійшов — ще два рази його задержали, переглядали річи. Нічого недозволеного іміґрант не мав, тай переглядали так, аби закон виконати.

У стаційному будинку обступили його законниці і жінки з Армії Спасіння. Наперебій підсовували Святе Письмо, Новий Завіт, або християнський співаник. Вдавати нерозуміючого — іміґрант посоромився. Щоб мати святий спокій, купив Новий Завіт в англійській мові. Іміґрантів надходило все більше і до кожного жінки зверталися з тимиж пропозиціями. Ті знов стискали плечима й відходили. Та жінки не думали програти.

— Чого вони від нас хочуть? — допитувалися іміґранти.

— Не бачите, чого? Книжок хочуть вам продати.

— Так миж по тутешньому читати не вміємо. Що нам з тих книжок за користь? Причепилися, наче перекупки. Скажіть їм щобудь! — прохали.

— Скажіть самі, або купіть по книжці, то відчепляться, — радив проханий.

— Кобиж то ті гроші! — відозвався високий худорлявий бойко. — У мене всього два доляри зосталося. А тих двацять пять, що у Варшаві взяли, десь у якомусь Винипеґу назад достану.

— І в мене тільки чотири доляри — говорить другий подоляк.

— А у мене півдоляра тільки, — скаржиться волиняк, малий, років під трицять чоловічина.

— Хтож вам винен, люди, що ви в карти граєте? Як же ви до Винипеґу тепер дістанетеся? Цеж чотири доби подорожи залізницею, може й більше...

— Невжеж? — ахкають з дива іміґранти. — То Канада аж така велика?...

— Вжеж не така, як Польща чи Румунія, що за тиждень пішо можна з кінця в кінець пройти — докидує ще один.

— Велика, люди! — пояснює молодик. — Від Винипеґу до Венкуверу на Тихо-океанському побережжі, ще десь такий самий шмат дороги. Мусите запастися харчами бодай на чотири дні. Хочете, то ходімо купувати, — може незадовґо прийдеться всідати до ваґонів.

Іміґранти подалися за молодиком вслід. Накупували хліба, ковбас, сардинок, молока й яблук. Розмовляв за всіх він. Розмову почули жінки і знов обступили іміґрантів:

— Ви читаете по анґлійськи? — перепитували державною мовою і підсовували кожня свої книжки. — Це свята Біблія. Можете її читати?

— Певно, я можу — по анґлійськи відповів несподівано заскочений молодик. — Тільки я маю вже одну Біблію в англійській мові...

Жінки не дали йому часу навіть скінчити, раді, що хоч одна людина їх розуміє. Щоб їх якось спекатися, молодик взявся пояснювати про своїх товаришів:

— Я один тільки між цілим тим гуртом говорю по англійськи. Мої товариші жалують, але вони не мають ніякої можливости купувати книжки наразі. Більшість з них є бідаками.

— Звідки ви приїхали? — жінки почали допитуватися.

— З України — коротко відповідав той.

— Що вони шварґочуть? — у свою чергу питалися іміґранти. — А то тут жіноцтво! Як побачать який гріш, так з рук готові вирвати...

(Дальше буде).

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ!

ВІД 1. КВІТНЯ ЦЬОГО РОКУ ДО ЧАСУ ВІДБУТТЯ 21-ШОЇ КОНВЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ КОЖНА ДЕЛЕҐАТКА Й КОЖНИЙ ДЕЛЕҐАТ ПОВИННІ ПРИЄДНАТИ СОЮЗОВИ КОЖНОГО МІСЯЦЯ НЕ МЕНШЕ ЯК ОДНУ НОВУ ЧЛЕНКУ ЧИ ОДНОГО НОВОГО ЧЛЕНА

РАТУНОК У ГРОМАДСЬКІЙ СИМБІОЗІ

Вчасі першої світової війни, в таборі інтернованих у форті Оґлторп, в стейті Джорджія, можна було завважати інтересне, хоч і сумне явище: Після кількох місяців перебування в замкненім місці на невеликім просторі, зпосеред оцього накопичення яких 4,000 осібняків із різних станів, занять, міст, околиць, почали відокремлюватися деякі одиниці і жити своїм окремим життям. По якімсь часі їх поведінка ставала дошкульною докучливою для інших інтернованих так, що треба було виелімінувати їх із загалу. За який місяць назбиралося їх щось пів сотні і одного дня заїхали військові вантажні авта-троки тай забрали їх до шпиталю для божевільних у столиці. Про дальшу їх долю ніхто опісля не сповістив їхніх товаришів.

Один із інтернованих, який теж почав уже бокувати, попав припадково під обсервацію свіжо прибувшого в табор лікаря, і цей без обиняків йому сказав: „Чоловіче, стережися самий себе! Ніхто тебе не врятує, хіба ти самий". Бокуючий інтернований зі здивуванням запитався: „Що ви маєте на думці?" На це відповідає лікар: „Брате, не тікай від людей. Я тебе розумію. Тобі здається, що як ти займав якесь становище в громадянстві, заки ти прийшов сюди, то тобі й тут належиться якесь признання. Оце саме тебе згубить. Зрозумій, що ти такий же невільник, як і всі інші. Як ти не приноровишся до обставин, пропадеш як от ці, що їх щойно забрали на троки. А тебе шкода, ти ще молодий. Війна не вічна, не вічна й неволя".

Знаємо людину, яка може скласти афідейвіт на оце, що написане. Одначе не треба й такого свідоцтва. Про це можна переконатися з фахової лектури. Ось д-р Едвард Стрекер, професор психіятрії в університеті Пенсилвенія видав книжку „Поза клінічні границі", в якій розкриває свої помічення над збоченнями одиниць, які належать до типу так званого „чоловіка з юрби". Він виказує, як чи на уроєних чи самозванчих велитнів ділає модерна пропаґанда, ведена штучно для певних цілей. У своїй студії проф. Стрекер доходить до висновку, що „тінь Ґарґантуанської масової людини вже лягла поперек лиця нашої цівілізації".

Мимоходом пригадаємо, що тип Ґарґантуа створив французький фільософ Рабелє і про цей тип можна від нього довідатися ближче. Нашою ціллю є приглянутися оцій новітній креації „масової людини". За словами Стрекера масова людина це переросла зіпсована дитина. Малий ум у великім тілі, неспосібний розуміти правдиву дійсність. „Він відграничує себе від економічного, політичного, культурального і етичного якора історичної спадщини. Він не дістає підтримки від підпочви історії... Він не признає ні авторитету ні якогось обмеження. Найбільше така людина підпадає пропаґанді. Кілька медичних письменників описують таких масових людей як меґальоманів, спосібних до ненависти. Бо правдою є, що юрба грозить і порушується підо впливом ненависти і визначається себелюбством". Все це слова Стрекера.

Зіставмо оба приклади. Оцей із життя інтернованих осібняків і оцей опис масового чоловіка, що є підставою ділання юрби. Приложімо ці приклади до наших громадянських вдносин, а найдемо ключ до розвязки питання, чому то деякі наші передові люди заломлюються і переходять в табор ворогів.

„Масовий чоловік вже ляг поперек нашої цивілізації". Правдою є, що нещастя світу таке велике, що його важко пережити пересічній людині. Люди піддаються якомусь дивному настроеви, який переходить у недугу і в послідовности загрожують теперішній цивілізації, тобто всім оцим осягам духової праці поколінь, якими ми тепер користуємося.

Правдою є, що український нарід, з якого походимо і якого долю ми звідси, з Америки, хотілиб облекшити, переходить таку страшенну недолю, що декому здається, що він пропаде. Правдою є, що серед нашої громади є одиниці, які вже втратили силу правильного думання і передумують над цим, як би то створити щось таке, якого ще ніхто не видумав.

Із таких болів приходить відокремлення. З відокремлення повстає маняцтво, а маняцтво доводить до кроків, які нагадують божевілля. Пересічний громадянин не має часу розбирати цього переходу, ба навіть і не має спромоги. Отже кваліфікує такий виступ, як вилім із громадянського життя та називає це принятим словом „хрунівство", „зрада" і т. п.

Чи не справедливо? Деколи так, деколи ні. Залежить від особистого положення людини, яка переходить у такий стан. Треба надіятися, що освічена людина має більше знання й розуміння життя. Отже освічена людина має обовязок уживати свого розуму і дошукуватися правди. Коли така людина, всеодно з яких причин, перестане працювати своїм умом і не може собі дати ради із навалом подій, які по собі наступають, вона починає тратити звязок з реальним, дійсним життям. Потім тікає від дійсного життя і стає відлюдком. А звідси лише один крок до „меґальоманії". Чоловік дістає манію великости і згорда глядить на своє оточення. Йому здається, що то ніхто не доцінює його ума, його заслуг, його спосібностей. Дальша доля такої людини всіляка. Звичайно котиться по похилій площині, а де докотиться, сама не знає.

Чи є рятунок для таких людей?

Поки вони ще не скотились у пропасть одчаю рятунок є. Хтось мусить їм сказати, що всі ми, тобто люди українського роду, в однаковім положенню. Нема ні ліпшого ні гіршого між нами, як іде про українську справу. Отже втечею від громадянства не врятує ніхто української справи, ані не дістане від нікого ніяких особистих почестей ні привилеїв. А щоби не доводити аж до такого відокремлення, яке веде до божевілля, чи там хрунівства, треба жити спільним прилюдним життям, треба йти до громади, пробувати вирішувати складні питання громадського життя на рівні із всіми іншими громадянами, переживати їхні болі і терпіння й гартувати себе до більших діл, коли на них прийде час.

Цей спосіб співжиття, це в науковому термині громадська симбіоза. Енциклопедія означує це слово так: „Стан, в якому два або більше неподібних організмів живуть в щирих життєвих звязках".

Змеханізована фарма як зразок надходячого перевороту

Великі світові проблеми, якими тепер мусить запрятувати свій ум навіть найсмирніший робітник, є лише взірцем цього, як мусить приспособитися до життя будучий громадянин світу. Неменш важні проблеми прийдеться йому розвязувати і в щоденному життю й тому треба йому бути до них підготованим.

Декому ще не давно здавалося, що як робітника викинуть з роботи в місті, він усетаки найде працю на фармі і якось перебється через життя. Найновіші технічні винаходи показують, що вже й земля не всилі виживити людини, як ця людина не хоче запрятувати свого умя загально суспільними та економічними проблемами. Оповідання про „темних мужиків" та „простих хлопів" уже незадовго будуть належати до старовинних леґенд. „Село", „фарма", „сільське господарство", це буде хіба означенням місця праці і не буде вже означати оцеї якости праці, що то загально вязалося із такими словами.

Це прийде із поширенням зрозуміння модерної праці на фармах. Ось навіть вчасі теперішньої війни можна завважати, що пересічний американець відживляється ліпше ніж колинебудь перед тим. А що воно так є, це треба приписати модерному фармерському вирядови.

Більше ніж 2,000,000 тракторів кинено тепер на американські фарми. Трактори орють, скородять, сіють і загалом прискорюють та облекшують працю при продукції фармерських плодів. Треба тямити, що саме вчасі війни число тракторів зросло на 12.5 відсотків в порівнанню з кінцем 1941. року, а подвоїлося в порівнанню з числом тракторів в 1929. році. Трактори вказують, як скоро механізується фармерське життя; вони вказують теж і на щось іншого, а саме на те, що впарі із змеханізуванням фармерства викидається нові маси людей із праці.

Візьмім лише такий приклад: Число машин до збирання кукурудзи впродовж останніх трьох літ зросло на 29 відсотків. Одна така машина затруднює одного чоловіка, а сама заступає працю 10—12 ручних робітників. Минулого року підприємство Інтернешенел Гарвестер виробило двічи тільки цих машин, як попереднього року.

Другий приклад: Машина до доєння коров сповняє працю найменше двох робітників. Останнього року спроваджено на фарми двічи тільки машин до доєння, що попереднього року.

Оба приклади добрі для вияснення, як це можливо щоб у военнім часі зросла фармерська продукція на 20 відсотків у порівнанню з 1939. роком, хоч на фармах, як зрештою і в інших ділянках, забракло робітника. Що більше: На одного фармерського „робітника припадає зріст видатности праці на 28 відсотків. Коли йде про простір оброблений одним робітником, то він зріс на 14.5 відсотків в порівнанню з попередними роками.

Оця статистика мусить привести до застанови кожного думаючого чоловіка. В засаді можна радуватися, що машина облекшує працю людині. Можна бути вдоволеним, що людина не потребує гарувати від рана до вечора на фармі, і що після праці найде спочинок. Але це така людина, що має свою фарму, має свій варстат праці, має при чому жити. Та інакше представляється справа, коли хто поставиться в позицію людини, яка шукає праці. Для такої людини оця фармерська революція може лише навіяти більше страху. Пересічний робітник не всилі створити свій власний варстат праці, а тепер не буде навіть у силі заложити собі сільське господарство, бо до нього треба буде більше приспособитися ніж до фабричної роботи. Просто тому, що фармер це не лише механік до орудування різного роду машин, але це теж і знавець худоби, погоди, знавець харчів, вітамінів, знавець способу продукції, торгівлі і розпреділення. А понад усе до заложення нового фармерського газдівства треба буде капіталу, і то неаби якого, бо крім хати й будинків треба постаратися різного роду машин до господарства.

Такі і тим подібні проблеми мусять спонукати практичних провідників світової політики і теоретичних знавців суспільного життя добре призадуматися над питанням, що зробити з людьми, яким не стає праці і як забеспечити їх перед роспукою. Оце повинна взяти під увагу конференція для забеспеки світу чи світового миру. Але, щоб таке сталося, це мусить розуміти пересічний громадянин, який тепер уже живе на світі і той, що щойно родиться або що має народитися.

„Керівники світу мусять придумати, як привести пересічну людину до застанови над долею людства, бо його особисте існування звязане буде з долею людства. Зміна земельної господарки є першою підставою до таких роздумувань. Коли лише візьмемо під застанову так звані кольоніяльні часи Америки, то завважаємо, що тоді 90 відсотків людей, або попросту девять десятих американського населення, працювали на фармах, щоб випродукувати харчі для решти населення. Перед сто роками один чоловік міг обробити около 5 акрів землі під засів кукурудзи. Тепер пересічний фармерський робітник є всилі обробити таких 100 акрів. Ще в 1909. році треба було 13 годин для пересічного робітника обробити землю й засіяти її пшеницею, в 1935. році треба було вже лише половини цього часу, а тепер вистарчає 3 й одна третина години на тусаму роботу для однієї людини.

Фармері кажуть, що винаходи в ділянці фармерської праці ще не викінчені. Бракує ще цього або того. Виробники машин твердять, що вже тепер ведостає фармерського знаряддя вартости цілого біліона долярів. У мирні часи річна продукція рільничих машин доходить до вартости пів біліона долярів. Нараховують, що тепер є 300 родів фармерських машин, а їх виробом займається 1,600 підприємств в Америці. Кілько то цих підприємств зможе дати працю цим робітникам, що їх викинула з праці фармерська машина? Бо й це треба взяти в рахубу при роздумуванню над будучністю працюючого люду.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРОЧИТАВ І ЗАРАЗ ВИПИСАВ ЧЕКА НА $100.

Прочитавши заклик „Свободи" взяти участь в її надзвичайній кампанії за 500 жертводавцями, що зложилиб по $100 на допомогу українським жертвам війни, я так зрадів цею акцією, що таки зараз виписав і вислав чека на сто долярів. Тепер читаємо в американських ґазетах, що представники 46 держав допустили одноголосно Україну до міжнародних орґанізацій і призначили їй голос як державі українського народу. Ось це повинно бути для всіх українців заохотою до дальшої праці над піднесенням українського імені. Це теж повинно бути заохотою для піднесення нашої жертвенности для ратунку українських жертв війни, на допомогу нашим рідним братам.

Бажаю з цілого серця, щоб та надзвичайна кампанія „Свободи" увінчалась повним успіхом.

Теодор Чорній,
Балтімор, Мд.

—o—

УКРАЇНСЬКИЙ ПРОВІД І ЗВИЧАЙНИЙ НЕВИЛІЧИМО ХОРИЙ СТРІЛЕЦЬ.

Як бачите, то трохи задовгий наголовок, але це тому, щоби впало людям в очі! Шоби прочитали цей допис як правдиву картину з історії.

Жив недавно ще тому в Шікаґо бувший український стрілець Петро Кулиняк. До Америки приїхав не по „золоте руно", а тільки за хлібом насушним, як і більшість українських імігрантів. Перебув цілу анабазу, ну й катабазу (похід і відворот) Української Галицької Армії. Перебув тиф. Вернув в рідну Самбірщину. Не можна було жити, говорив мені нераз, не можна було й сидіти, бо окупанти не давали. Щасливий був в Бога і в людей, бо вдалося йому дістатися до обіцяної землі — Америки. Працював зразу в Мінеаполіс, відтак в Шікаґо. Живо інтересувався українським життям, вступив до Українського Народного Союзу, був пресовим референтом старокраєвих видань, як Червоної Калини та інших, як і працював ревно для справи визвольних змагань українського народу, збираючи жертви і передплати, за чим ходив по хатах, пригадував, колектував. Не оминув ніодного українського віча, лекції, орґанізаційних зборів різних політичних ґруп упродовж свого перебування в Шікаґо — крім большевицьких. Жертвував на старокраєві цілі так, що як дехто дав доляра, то він пять. Колядував, ходив за писанкою на народні потреби. Немав часу навіть оженитися! Думав би дехто, що цей чоловік розбивався по зборах, забирав слово! Ні — він взагалі ніколи на зборах не говорив. Сидів і голосував та приймав наложені на нього обовязки.

Та сталося так, що його в Шікаґо тому два роки не стало. Занедужав на ноги, не міг ходити. Ходив, їздив, де мі лікувався, не помагало. Та щоб, як готівка минеться, не стати нікому тягарем, порадив я йому разом з іншими його приятелями виїхати до Словтсбурґу, до дому старців Сестер Василіянок. Хоч не старий він ще, бо 50 літного чоловіка старцем назвати ніяково, то проте Сестри Василіянки відписали мені, що такого бідного чоловіка приймуть. Невеличкі свої ощадности, які ще остали, дав Сестрам, а кілька соток лишив мені, щоб йому час від часу післати кілька долярів, а як що лишиться, а війна скінчиться, післати решту його сестрі в Мокрянах коло Самбора.

В міжчасі замовкло українське життя в Шікаґо. Замовкло і в цілій Америці. Не стало віч, лекцій. Навіть тих, що за „кводра" їх давали. Замовк і наш стрілець. Писати не міг, бо руки трясуться. Та здорового розуму не стратив. Минулого тижня дістав я від нього листа, в якому пише: Моє здоровля не поправилося, пробував ще лічитися, був два тижні в шпиталі. Який поїхав, такий приїхав. Живий труп! Сказали мені там, що моя недуга це невилічимий параліж, наслідок тифу. Вже другий місяць не встаю з ліжка, а що серце в мене здорове, то ще мабуть довго буду мучитися. Прошу Вас, вишліть Сестрам 200 долярів на заплачення шпиталю, бо не хочу, щоби вони на мене жебрали, як я ще маю кілька своїх долярів, а процент прошу вислати до „Українського Допомогового Комітету в Філядельфії".

Чи не благородний це чоловік! Без надії на життя, памятає за українські справи навіть тоді, коли самий потребує помочі. Оскільки вище стоїть цей пересічний український громадянин, що зробив так багато для України, від деяких наших „лідерів" в Америці і Канаді. Він не зійшов з правдивого шляху, ні не думає кликати „варягів" на поміч, щоб вчили нас розуму. Він останній доляр дає на допомогу нещасним українським жертвам війни. Жаль нам обездоленого українського стрільця і сумно є читати його листа, та по нім таки веселійше стає на душі, ніж по прочитанню лекції канадійського громадського діяча Василя Свистуна на тему „Українське Питання в Світлі Военних Подій".

Тому саме я і рішив написати тих кілька рядків на те, щоби люди знали, як живе і працює повоєнне українське покоління, що перейшло визвольну боротьбу України. Його не змінила ні Польща, ні Румунія, ні Німеччина. Не змінить його й Москва! Бо воно так як Білас і Данилишин: Навіть перед смертю думає і молиться за Україну.

Степан Куропась.

ПОШУКУЄМО 483 ЖЕРТВОДАВЦІВ по $100

НАДЗВИЧАЙНА КАМПАНІЯ „СВОБОДИ" НА ДОПОМОГУ УКРАЇНСЬКИМ ЖЕРТВАМ ВІЙНИ

„Свобода", орган Українського Народного Союзу, свідома того, що її читачі та члени і відділи У. Н. Союзу були завжди прикладом жертвенности в кожній гуманітарній акції американських українців, закликає їх тепер до активної та жертвенної участи в проголошеній отсим надзвичайній кампанії, якої ціллю є знайти 500 жертводавців (осіб, товариств, чи відділів), з яких кожний зложив би одноразово не менше як $100 на допомогу найнещасливішим з нещасливих — українським жертвам війни.

Дальші жертви в цій надзвичайній кампанії „Свободи" на допомогу українським жертвам війни зложили:

16)	Дмитро Шмаґала, головний радний У. Н. Союзу, Клівленд, Огайо	$ 100.00
17)	Теодор Чорній, Балтімор, Мд.	100.00
	Разом	$ 200.00
	Попередно проголошено	$1,500.00
	Разом	$1,700.00

ХТО НАСТУПНИЙ?

Дальші жертви — по сто долярів чи більше, — просимо слати чеками чи поштовими переказами, виписаними на „Свободу", на таку адресу:

SVOBODA
P. O. Box: 346. Jersey City 3, N. J.

Українці в провінції Сантіяго дель Естеро

Провінція Сантіяго дель Естеро положена в центрі республики Аргентини. Підсоння в ній сухе і гаряче так, що літньої пори жара доходить до 42° С., в тіні, а на відкритому місці так гаряче, що не можна нічого робити.

Дощів падає дуже мало, часто буває, що населення не має води до пиття.

Поверхня провінції на півночи висока, яка сходить рівниною до півдня; земля настільки є рівна, що до обрію не видно ні одного горбочка.

Територію провінції перебігають майже паралельно дві річки, а то: річка Салядо, яка виходить з північної провінції Сальта з гір Кордільєрів і доходить на півдню до провінції Санта-Фе, де губиться на своїм шляху. Друга річка Дульсе, яка витікає з північної провінції Тукуман і впадає в озеро Мар Чікіто в провінції Кордоба на півдню.

Обидві річки беруть свою воду з дощів, себто, як дощ не падає на півночі, то обидві річки висихають і тоді бракує води навіть напитися.

Заселена провінція дуже бідно; буває, що проїдеш 50 кільометрів, а часами і більше, і не зустрінеш одної людини.

Північна частина провінції покрита лісами, котрі тепер з браку вугля рубають без милосердя, наприклад, де сьогодня стоїть ліс з дерев кебрачо, альгарробо та інших, через місяць часу остається пустиня, яка наводить сум на глядача. Південна частина є степ, де часами бракує поліна дров, аби зварити харч.

Більшість території є в руках приватних власників (естансіерос), а північна частина лісова належить до провінції, тоб то провінціяльний уряд є господар.

Більшість населення сутоаргентинського займається плеканням худоби, як то: корови, овечки, кози, коні, мули, а мала частина населення займається рільництвом. Рільництвом займаються найбільше емігранти з Европи, як еспанці, італійці, рідко жиди і араби, німці, поляки, ну і ми, українці.

Українці поселилися тут недавно, тобто після першої світової війни з 1923-1925 років і пізніше, так, що можна рахувати наших людей наймолодшою еміграцією.

В північній і середній частинах провінції, а то недалеко центру і провінціяльної столиці міста Сантіяго дель Естеро через брак дощів, використовується вода з річки Дульсе для штучного поливання поля. Таким чином, при допомозі великих каналів і шлюз на них, котрі поробила ґуберніяльна влада, вода тече на більше як шістьдесять кільометрів через землю, заселену кольоністами.

Кожен кольоніст, заплативши наперед 3 пези від гектара в рік в ґуберньску скарбницю, при допомозі маленьких каналиків, бере ту воду на свою землю, і заливає участки раніше для того приготовані.

Після такого наводнювання, сіє все що хоче і все росте, хоч пізніше річка висихає, а дощі не падають.

Найкраща пора до сіяння це тутешня зима, тобто той час, як перейде літня спека. Починаючи від кінця лютого, аж до жовтня вісім місяців, тут сіють все: люцерню, маїс, горох, пшеницю, картоплю, цибулю, салату, дині, кавуни і всякого роду гарбузи, боби, маніс (земні орішки або фісташки), часник, огірки і т. п. Садять лімони, мандарини, помаранчі, виноград і інше. Завше — кожна сівба має свою відповідну пору.

В нашій зоні, тобто на півночи провінції, де поля штучно наводнюються, ми українці, за короткий порівнюючи час, встигли заманіфестувати себе, як добрі рільники. Сказати правду, без перебільшення, що найкращі господарі в нашій зоні це українці. Воно певне тому так, що українці є рільниками з діда-прадіда.

Нас тут цінять, як „муй буене колонос" (дуже добрі кольоністи).

Варто зазначити, що уряд провінції влаштовує рільничі вистави, на котрі посилають експонати і українці і з цього часу перші премії одержали наші. Нас тут нема багато. На просторі 30 кв. кільометрів є 35 родин українців, які походять з Волині і Холмщини.

Всі вони приїхали сюди без грошей, або з дуже малими ґрішми, і через те багато з нас мусіли працювати в інших робітниками, аж поки одробилися трохи гроша, а тоді вже добувши шматок землі, почали працювати на власному господарстві.

Культурно-прсвітнє життя українців тут не істнує, а причина є та, щ ми тут розкидані дуже далеко один від другого, і майже ніколи не маємо змоги зібратися. Але коли трапиться якась оказія, тобто випадок смутний чи веселий у котрійсь родині, то зїздяться майже всі до одного. У таких випадках серед нас є солідарність. — („Перелом").

Юрій Рудик.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

РАЧЕСТЕР, Н. И.

Віче в справі Конференції в Сан Франсиско.

Стараниям злучених товариств у Рачестер, Н. И., відбулося 15. квітня віче в справі Конференції у Сан Франсиско.

Парохіяльну галю заповнили близько чотири сотки рачестерських українців. Зійшлися наші люди, щоб запротестувати проти польських посягань по українські землі й столицю Західної України, Львів, та Борислав, що криє в собі багатства „чорного золота" — нафти.

Вступне слово виголосив предсідник віча Дм. Братусь, а по прочитанню посмертної згадки по пок президентови Рузвелтови візвав присутних повстати з місць на кілька хвилеву мовчанку.

Л. Попович говорив по анґлійськи, а темою його промови було: значіння през. Рузвелта і його неоцінені заслуги, як для американського так і для всіх народів світа. У його особі утратила Америка великого чоловіка: провідника, політика, оборонця свободи й вільної думки.

Проф. Вен Дусен між іншим зазначив, що Конференція у Сан Франсиско не буде мировою конференцією; це будуть збори представників усіх народів світа і вони уложать форми, як забезпечити світ перед третою світовою війною, уложать розподіл іранської нафти (поміж бідніші народи), за яку вже від давна ведуться завзяті спори. Вони мають вирішити спір між Україною і Польщею за нафту, яка має свої джерела на українській території. Казав, що лінія Курзона булаб менше-більше справедливою розвязкою між двома сусідами. Україна, казав, має мати свого амбасадора, представника у асемблеї і контролю у міжнародній політиці, а це рівнятисьме децентралізації Росії.

Дм. Братусь говорив про тяжкі лихоліття українського народу, які не повинні і не можуть ніколи вернутися. Та, що нині наш нарід здобуває, це вислід його трудів, праці і геройської боротьби.

Василь Іванців і Мих. Рудий говорили про польський гнет за австрійських часів, а опісля в польській державі та зрив українського народу у 1917-18 рр. за свою незалежність.

А. Петрів у довшій промові зазначив, що Сталін не тому дає деякі полекші і надії Україні, бо того нарід домагається, але тому, що найкращий цвіт нашого народу в українських арміях окупив свої права терпінням й великими жертвами, які ще й досі віддає, виганяючи німецького наїздника не лише з України, але і з Польщі, яка у заплату вперто домагається українських територій, щоб дальше поневолювати наш нарід.

Прочитано резолюції, які присутні приняли з деякими застереженнями. Резолюції вислано до секретаря стейту Стетиніюса, конґресменів, сенаторів, видавців і впливових професорів. У ґазеті Рачестер Таймс Юніон появилася замітка.

На покриття видатків переведено збірку, яку зложили такі жертводавці: Мих. Костів $5, а по $1: о. В. Турула, Анна Шевчук, Марія Руда, М. Рудий, Д. Братусь, Н. Луцишин, С. Дармусь, гром. Теркулич і В. Микитин. Решту дрібними датками. Разом зібрано $54.87. Видатки є $59.54. Остає недобору $4.67.

Р. Пристай, секр. віча.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. — Бр. св. Василія, від. 168, повідомляє всіх членів і членкинь, місцевих і позамісцевих, що місячні збори, що мали відбутись 6. травня, відбудуться в неділю, 13. травня, в год. 3. пополудні, в гали У. Н. Дому, 760 Стейт ул. Просимо прийти на час, а довгуючих просимо вирівнати свої залеглости. — За уряд: Г. Геба, предс.; Г. Дячишин, кас.; П. Маник, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. — Тов. ім. Михайла Грушевського, від. 219, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 12. травня, в годині 8. ввечір, в укр. прав. галі, 675 Савт 19 ул. Довгуючих членів напоминаємо вирівнати свій довг і платити кожного місяця, бо на будуче за нікого не будемо висилати вкладок, і ті, що не заплатять, будуть суспендовані. — Т. Боднар, предс.; М. Соколовський, кас.; А. Мудровський, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Тов. Любов, від. 45, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 13. травня. Просимо всіх наших членів явитись, бо будуть вирішуватись дуже важні справи. Хто хоче зложити свою жертву чере звідділ на допомогу укр. жертвам війни, то просимо принести на збори, а ми всі жертви зараз по зборах передамо до Запомог. Комітету в Філядельфії, Па. Даймо, браття, тепер, зараз, а може ще когось вратуємо! — За уряд: М. Дубас, предс.; А. Гарасим, кас.; М. Ю. Сеник, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Збори Тов. ім. Д. Вітовського, від. 375, відбудуться в неділю, 13. березня, в годині 1. попол., в домі У. А. Горожан, 847 Н. Френклин ул. Всі члени повинні явитися на збори, бо є важні справи до полагодження. Члени, що не заплатили вкладок за два місяці, і не прийдуть на ці збори вирівнати залеглости, будуть суспендовані. — І. Харамбура, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Місячні збори Бр. св. Івана Хрестителя, від. 270, відбудуться в вівторок, 15. травня, в годині 7:30 ввечір, в У. Н. Домі. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо маємо важні справи до полагодження. Довгуючих членів просимо вирівнати свої залеглі вкладки, бо інакше будуть суспендовані. — За уряд: М. Косоноцький, предс.; С. Ґріца, кас.; Н. Пігура, фін. секр.; А. Бусько, рек. секр.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 9. травня 1945 р. помер у 69. році життя

ІВАН ХМЕЛИК (ст.),

член Бр. св. Ґеорґія, від. 239 У. Н. Союзу в Філядельфії, Па.

Похорон відбудеться в суботу, 12. травня з похоронного заведення М. Насевича. Всі члени відділу 239 бовязані бути на панахиді, що відбудеться в пятницю в годині 8. ввечір.

В. Ґалан, секр.

Дня 22. квітня 1945 р. померла в 66 році життя

АНТОНІНА ПІДГОРОДЕЦЬКА,

членкиця Сестр. Любов, від. 177 У. Н. Союзу в Провіденс, Р. Ай.

Покійна походила з міста Гусятин, тогож повіту, Західна Україна. До Сестр. Любов і У. Н. Союзу вступила в 1923 р. Полишила в смутку дві дочки і сина.

Похорон відбувся 26. квітня з дому Покійної, 35 Ocean St., до укр. прав. церкви св. Івана Хрестителя. Похоронена на українськім цвинтарі згаданої церкви в Valley Falls, R. I. — В. Її П.!

Уряд.

ТАРЗАН, ч. 1175. Наганячі рабів.

MANY OF THE POOR BLACKS COLLAPSED UNDER THE BURDENS IMPOSED BY THEIR NAZI TASK-MASTERS. "LET THEM DIE--THERE ARE PLENTY OF THEM," HITLER SNAPPED.

SO AN AIRPLANE SHUTTLE SERVICE WAS ESTABLISHED TO BRING MORE WORKERS FROM THE JUNGLE.

AND PATROLS OF THORWALD'S ELITE GUARDS RANGED THE FOREST IN SEARCH OF SLAVES.

Багатьох бідних чорних упало під тягарем, що його вложили на них націстичні пани. „Най гинуть", казав Гітлер; „їх є так багато".

І так літаками привожено до табору все потрібне.

І патрулі вибраної сторожі Торвальда шукали за рабами.